

Η θέση του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως στην εκκλησιαστική παράδοση

Ορθοδοξία / Κανονικό και Εκκλησιαστικό Δίκαιο

Επίσκοπος Αβύδου Κύριλλος

Συνοψίζοντας, για τις τρεις περιπτώσεις που προσάγονται, οφείλει να παρατηρηθεί το εξής:

α. Δεν αφορούν προφανώς την Κωνσταντινούπολη και την αρμοδιότητα που της απέδωσαν οι θ' και ιζ' κανόνες της Συνόδου στη Χαλκηδόνα.

β. Κατά την περίοδο σύγκλησης της Συνόδου στην Καρθαγένη η **Σύνοδος της Σαρδικής** δεν είχε οικουμενικό κύρος και ισχύ.

γ. Η απαγόρευση των κανόνων της Καρθαγένης για την υποβολή εκκλήτου αφορά **αποκλειστικά τη Ρώμη**, όπως ερμηνεύουν τους σχετικούς κανόνες οι Βυζαντινοί κανονολόγοι-ερμηνευτές Ζωναράς, Βαλσαμών και Αριστηνός, οι οποίοι εν τούτοις, στο χρόνο που γράφουν και ερμηνεύουν τους Ι. Κανόνες, **αποδέχονται τη δυνατότητα προσφυγής τόσο προς τη Ρώμη, όσο και προς την Κωνσταντινούπολη**. Αυτή η επισήμανση δε θα πρέπει να μας προβληματίζει, για το τι ακριβώς σημαίνει; Μπορούμε να αρνούμαστε την ιστορική πραγματικότητα εξάγοντας κατά το δοκούν συμπεράσματα;

δ. Οι Εκκλησίες της Αφρικής ανήκουσες σύμφωνα με τον στ΄ κανόνα της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου στη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, δεν μπορούν να χαρακτηρίζονται ως Δύση, όπως χαρακτηρίζονται από το κείμενο του Πατριαρχείου Μόσχας[33]. Εξ άλλου ο **επίσκοπος Ρώμης** θεωρούμενος αργότερα από την Ανατολή ως **Πατριάρχης της Δύσεως**[34] δε συμπεριελάμβανε στη δικαιοδοσία του τις Εκκλησίες της Αφρικής.

II. Η κανονική πράξη

Το γεγονός ότι τα Πρεσβεία τιμής που εδόθησαν από τους Ι. Κανόνες στο θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως, ίσα με αυτά που εδόθησαν στον επίσκοπο Ρώμης, δεν ήταν κενά περιεχομένου και ήταν ανώτερα των άλλων τριών πρεσβυγενών Πατριαρχείων της Ανατολής, δηλ. της Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων, καταδεικνύεται από πλήθος πηγών που ανάγονται τόσο στην προ, όσο και στη μετά, το μεταξύ Ανατολής και Δύσεως σχίσμα περίοδο. **Την υπερέχουσα αυτή θέση του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως έναντι των άλλων πατριαρχείων της Ανατολής ενίσχυσαν** ασφαλώς και οι μνημονευθέντες κανόνες θ΄ και ιζ΄ της Δ΄ Οικουμενικής συνόδου στη Χαλκηδόνα, αν και η προσεκτική μελέτη των ιστορικοκανονικών πηγών καταδεικνύει κατά το μάλλον ή ττον ότι οι κανόνες αυτοί επικύρωσαν κανονικό έθνος και κανονική πράξη παρά ότι εισήγαγαν νέα ρύθμιση.

Κατωτέρω θα καταγραφούν ενδεικτικά παραδείγματα, δια των οποίων με σαφήνεια εμφανίζεται ότι ο θρόνος της Κωνσταντινουπόλεως **έχων τη μέριμνα και τη φροντίδα πασών των Εκκλησιών της Ανατολής**

ασχολείται και επιλύει θέματα που δεν αφορούσαν την άμεση δικαιοδοσία του. Θα καταδειχθεί, ιδιαίτερα, ότι τα Πατριαρχεία της Ανατολής δεν αποτελούσαν εντελώς ανεξάρτητες μεταξύ τους διοικητικές ενότητες, αλλά, αντιθέτως, ανεγνώριζαν στην πράξη **την προνομιακή θέση του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως**, ο οποίος και επέλυε σοβαρά εσωτερικά τους θέματα. Για ευνόητους λόγους θα παρασχεθούν παραδείγματα, τόσο από την προ του σχίσματος περίοδο, όσο και άλλα που ανάγονται στη δεύτερη χιλιετία και ειδικότερα στον κ' αιώνα.

Εκ των πολυαριθμών παραδειγμάτων που προσφέρουν οι πηγές **επιλέγονται ενδεικτικά** από κάθε περίοδο μόνο κάποια εξ αυτών. Τα παραδείγματα αυτά καταδεικνύουν την **αυθεντία και τον υπερέχοντα ρόλο του θρόνου της Κωνσταντινουπόλεως στο πλαίσιο των σχέσεών του με τα άλλα Πατριαρχεία της Ανατολής**[35].

1. Η προ του σχίσματος περίοδος

- Ολίγα έτη μετά τη λήξη των εργασιών της Β΄ Οικουμενικής Συνόδου, η οποία δια των κανόνων αυτής β' και στ' είχε καθιερώσει το εξαρχικό σύστημα στη διοίκηση της Εκκλησίας με βάση τη διαίρεση της αυτοκρατορίας σε διοικήσεις, στις 29 Σεπτεμβρίου 394, υπό την προεδρία του **Κωνσταντινουπόλεως Νεκταρίου** και συμμετοχή του Θεοφίλου Αλεξανδρείας και Φλαβιανού Αντιοχείας, παρόντων τριάντα επτά συνολικά επισκόπων, Σύνοδος στην Κωνσταντινούπολη, εξετάζει την καθαίρεση του επισκόπου Βόστρων Βαγαδίου, υπαγομένου στη δικαιοδοσία του αρχιεπισκόπου Αντιοχείας αντικατασταθέντος υπό του νέου επισκόπου Αγαπίου[36].

Επειδή ο συνήγορος του Βαγαδίου στη Σύνοδο Αραβιανός υπεστήριξε ότι η καταδίκη του έγινε μόνο υπό δύο επισκόπων, του Παλλαδίου και του Κυρίλλου, η Σύνοδος απεφάσισε την επανάληψη της διαδικασίας υπό μείζονος Συνόδου. Η Σύνοδος δεν κατεδίκασε τους εν τω μεταξύ αποθανόντας Παλλάδιο και Κύριλλο. Οφείλει να σημειωθεί ότι κατά την περίοδο εκείνη και μέχρι την Δ΄ Οικουμενική Σύνοδο **ο Κωνσταντινουπόλεως δεν είχε υπό την άμεση δικαιοδοσία του κάποια άλλη περιοχή πλην της Κωνσταντινουπόλεως**.

- Ποικίλες πράξεις του **Αγ. Ιωάννου του Χρυσοστόμου**[37]

α. Μάϊος-Ιούνιος 400 μ.Χ. Ο επίσκοπος Βαλεντινουπόλεως Ευσέβιος κατηγορεί ενώπιον του Αγ. Ιωάννου του Χρυσοστόμου τον Εφέσου Αντωνίνο. Αποφασίζεται η αποστολή τριών επισκόπων για την περαιτέρω εξέταση της υποθέσεως.

β. (398)-400. Επιδεικνύεται ιδιαίτερος ιεραποστολικός ζήλος για τους νομάδες

Σκύθες και αποστολή του Οινίλα ως επισκόπου στη Γοτθία.

γ. (401). Καθαίρεση έξι επισκόπων στην Έφεσο που είχαν χειροτονηθεί σιμωνιακά από τον Αντωνίνο.

δ. (401). Καθαίρεση Γεροντίου επισκόπου Νικομηδείας.

ε. (401). Καθαίρεση επισκόπων σε Λυκία, Φρυγία και όλη την Ασία.

στ. Συνοδική πράξη καθιέρωσα **την εορτή των Χριστουγέννων** στις 25 Δεκεμβρίου εκάστου έτους και **επιστολές** προς το Θεόφιλο Αλεξανδρείας, Ιωάννη Ιεροσολύμων, Φλαβιανό Αντιοχείας και Ισαάκ Αρμενίας **για τη γενίκευση του εορτασμού.**

• Ο Κωνσταντινουπόλεως **Αττικός**[38] (406-425):

α. Στην έριδα μεταξύ του πρώην Μακεδονιανού Αγαπίου και του επισκόπου Θεοδοσίου για την επισκοπή Συνάδων λαμβάνει το μέρος του πρώτου.

β. Χειροτονεί τον Σιλβανό για την επισκοπή Φιλιππουπόλεως και κατόπιν τον μεταθέτει για λόγους υγείας στην Τριάδα.

• Σε Σύνοδο στη Κωνσταντινούπολη υπό τον Κωνσταντινουπόλεως **Σισίνιο** (426-427), παρουσία του Αντιοχείας Θεοδότου, καταδικάζονται οι Μασσαλιανοί. Συντάσσεται επιστολή που απευθύνεται στους επισκόπους Αμφιλόχιο και Βερνιανό και όλους τους επισκόπους της Παμφιλίας. Η επιγραφή της επιστολής διασώζεται στη Βιβλιοθήκη του Ι. Φωτίου[39].

[Συνεχίζεται]

[33]. Στο κείμενο, οπ.παρ., υποσ. 11.

[34]. Ο Adr. Garuti, *Il Papa Patriarca d' Occidente? Studio storico dottrinale*, Bologna 1990, επισημαίνει για τήνα απόδοση αυτού του τίτλου: «Il titolo appare già, per la prima volta, nel 450 in due lettere dell' imperatore Teodosio, e diventa sempre, più frequente con Giustiniano...» (σελ. 27). «Nel 642 per la prima volta...un papa, Teodoro I, si qualifica come "Romae Patriarcha"» (σελ. 34).

[35]. Βλ. σχετικά, Αρχιμ. Κάλλιστος, Ο Πατριαρχικός Οικουμενικός Θρόνος Κωνσταντινουπόλεως και τα δίκαια και προνόμια αυτού επί των λοιπών αυτοκεφάλων εν ανατολή Ορθοδόξων Εκκλησιών, *Εκκλησιαστικός Φάρος* 20 (1921) 5-39. Α. Kartaschoff, Το της εκκλήτου δικαίωματων Οικουμενικών

Πατριαρχών εν τη πράξει, Ορθοδοξία 22 (1947) 279-298. Ε.Φ. (Καθηγητής), Εξ αφορμής ενός άρθρου, Ορθοδοξία 22 (1947) 210-240. J. Mayendorf, Κωνσταντινούπολις και Μόσχα, Αρχαίον Εκκλησιαστικού και Κανονικού Δικαίου 4 (1949) 38-43. Γεννάδιος Ηλιουπόλεως, Η οριστική διαμόρφωσις του Οικουμενικού Πατριαρχείου και η Δ΄ εν Χαλκηδόνι Οικουμενική Σύνοδος, Ορθοδοξία 26 (1951) 403-450. Αλ. Σμέμαν, Περί «Νεοπαπισμού», Ορθοδοξία 20 (1954) 67-77. Β. Σταυρίδης, Τα Πρεσβεία του Οικουμενικού Πατριαρχείου εν σχέσει προς τα άλλα ανατολικά Πατριαρχεία, Θεολογία 42 (1971) 314-327. Μητρ. Σάρδεων Μάξιμος, Το Οικουμενικόν Πατριαρχείον εν τη Ορθοδόξω Εκκλησία, Θεσσαλονίκη 1972.

[36]. V. Grumel, *Les Regestes des Actes du Patriarchat de Constantinople*, Vol. I, Fasc. I, Paris 1972, N. 10.

[37]. V. Grumel, *Les Regestes...*, N. 16, 17a, 20, 22, 23, 33.

[38]. V. Grumel, *Les Regestes...*, N. 45, 40a.

[39]. V. Grumel, *Les Regestes...*, N. 49.

<http://bit.ly/1ILHSV1>